

COMPETENȚELE SOCIALE ALE COPIILOR CU CES - RESURSE IMPORTANTE PENTRU ASIGURAREA ADAPTĂRII LA VIAȚĂ

PETCU Mariana, drd., prof. Școala Profesională Specială „Emil Gârleanu”, Galați,

STRATAN Valentina, dr., conf. univ., UPSC „Ion Creangă”

Abstract: *Society needs to take an important step towards supporting the integration of CES people in both inclusive and community schools. Education for all is a new paradigm that supports the right to quality education by adapting to the needs of everyone.*

Keywords: integration, inclusion, skills, CES.

„Când adulții interferează în stadiul de pregătire pentru viața socială,
ei aproape întotdeauna fac greșeli.”² (Dr. Maria Montessori)

Pentru a crea competențe, copiii trebuie să fie lăsați să se exteriorizeze și astfel să descoperim împreună cu ei care sunt speranțele, visele, preocupările sau nevoile lor. Urmărind evoluția elevului putem identifica care este nivelul admisibil de învățare și de aici să accesăm mijloacele necesare, eficiente și favorabile pentru o educație deschisă tuturor elevilor. O continuare a demersurilor efectuate în mediul școlar este necesară să se regăsească în familie, comunitate. Societatea este principalul factor care poate să creeze condițiile optime de incluziune ale tuturor copiilor, indiferent de dificultățile de învățare sau dizabilitate. Parteneriatul școală – familie – comunitate reprezintă un prim pas către dezvoltarea de proiecte care să popularizeze ofertele școlare care sunt adaptate permanent schimbărilor sistemice, să încurajeze participarea activă la luarea deciziilor a tuturor membrilor.

Conform legii asistenței sociale, incluziunea socială este totalitatea „măsurilor și acțiunilor multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării-comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, destinate combaterii excluziunii sociale și asigurării participării active a persoanelor la toate aspectele economice, sociale, culturale și politice ale societății”³. Aceste măsuri trebuie să se reflecte în includerea și în participarea copiilor cu nevoi educaționale speciale în școli incluzive care să accepte „și să răspundă nevoilor diverse ale elevilor, incluzând atât stiluri și rate diferite de învățare, cât și asigurând o educație de calitate pentru toți.”⁴

² Pradipta Kanungo, *Principiul Bloomingdale Academy*, Social Integration of Children With Autism: Discipline v/s Freedom , <https://www.autismconnect.com/blogs/social-integration-of-children-discipline-or-freedom/>

³ Legea nr. 292/2011 - Legea asistenței sociale, art.6, lit. c

⁴ Inclusive education a framework for change, National and International perspectives, Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE), 1997, p.7,

Formarea competențelor elevilor cu nevoi educaționale speciale se realizează prin cooperare, prin solidaritate, prin sprijin suplimentar și servicii diversificate, printr-un efort concentrat al tuturor actorilor implicați. De ce se vorbește din ce în ce mai des despre o educație incluzivă? Pentru că educația sprijină societatea prin extinderea cunoștințelor transmise, prin inserția pe piața muncii, prin asigurarea unui trai decent.

Poemul scriitoarei Dorothy Law Nolte „Children Learn What They Live” poate fi un ghid pentru comportamentul nostru cu copiii, elevii noștri și în special cu elevii cu deficiențe:

„Dacă trăiesc în critică și cicalăleală, copiii învață să condamne.

Dacă trăiesc în ostilitate, copiii învață să fie agresivi.

Dacă trăiesc în teamă, copiii învață să fie anxioși.

Dacă trăiesc înconjurați de milă, copiii învață autocompătimitate.

Dacă trăiesc înconjurați de ridicol, copiii învață să fie timizi.

Dacă trăiesc în gelozie, copiii învață să simtă invidia.

Dacă trăiesc în rușine, copiii învață să se simtă vinovați.

Dacă trăiesc în încurajare, copiii învață să fie încrezători.

Dacă trăiesc în toleranță, copiii învață răbdarea.

Dacă trăiesc în laudă, copiii învață prețuirea.

Dacă trăiesc în acceptare, copiii învață să iubească.

Dacă trăiesc în aprobare, copiii învață să se placă pe sine.

Dacă trăiesc înconjurați de recunoaștere, copiii învață că este bine să ai un țel.

Dacă trăiesc împărțind cu ceilalți, copiii învață generozitatea.

Dacă trăiesc în onestitate, copiii învață respectul pentru adevăr.

Dacă trăiesc în corectitudine, copiii învață să fie drepti.

Dacă trăiesc în bunăvoință și considerație, copiii învață respectul.

Dacă trăiesc în siguranță, copiii învață să aibă încredere în ei și în ceilalți.

Dacă trăiesc în prietenie, copiii învață că e plăcut să trăiești pe lume.”⁵

Copiii sunt fini observatori și înregistrează tot ceea ce facem, tot ceea ce zicem, tot ceea ce creăm. Atitudinile noastre îi pot face să prindă aripi și să-și ducă visele spre împlinire sau pot să imite/ să învețe indiferența, condamnarea, să vadă în lumea în care trăiesc că nu sunt acceptați, ci marginalizați, excluși.

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjSi8iBpJP0AhVl_7sIHU6NAmmMQFnoECAMQAO&url=https%3A%2F%2Fdisability-studies.leeds.ac.uk%2Fwp-content%2Fuploads%2Fsites%2F40%2Flibrary%2FCSIE-inclusive-ed.pdf&usg=AOvVaw08vmIT94VNVPm_y1A5GSQ

⁵ <https://www.kudika.ro/articol/good-vibes/59151/copiii-invata- ceea-ce-traiesc.html>

Școala integratoare are ca principiu primirea tuturor, fără să facă deosebire de starea emoțională, fizică, intelectuală, de condiția socială, de gen. Copiii să fie incluși noncategorial, să li se respecte demnitatea, să fie înțeleși pentru dezvoltarea eului personal, să poată să decidă într-o lume a adulților. De ce o lume a adulților? Fiindcă copilul se naște, crește și se dezvoltă într-o lume creată de adult și este constrâns să se adapteze. Noua paradigmă a educației trebuie să schimbe acest lucru printr-o învățare pentru toți, printr-o formare a autonomiei personale, o educație care să țină cont de nevoile copilului, de personalitatea acestuia și să nu devină un obstacol în dezvoltarea copilului. Încă mai avem de învățat cum trebuie să facem să devenim capabili să educăm o nouă generație.⁶

Competența socială este compusă dintr-un „set complex și interconectat de competențe”.⁷ Este cheia unei conectări la provocările sociale, la conlucrarea eficientă cu ceilalți. Abilitățile sociale sunt componente ale competenței și reprezintă o suită „de comportamente învățate izolate și discrete”.⁸ Pentru copii cu deficiențe, un aspect esențial al educației devine dezvoltarea competențelor sociale, a abilităților de zi cu zi care să fie incluse într-un curriculum pentru toți.⁹ Se poate observa că tranziția de la școală la adult nu garantează dezvoltarea carierii deoarece nu există agenții care să continue afirmarea abilităților sociale (de a lucra în grup, de a adresa întrebări etc).

Competențele care se impun pentru o integrare a elevilor cu CES ar fi:

- Competențe de comunicare (verbală și scrisă) - să țină cont de regulile unui dialog, să se comporte adecvat într-o conversație (să utilizeze formule de politețe, să privească interlocutorul, să se exprime într-un limbaj accesibil și celorlalți), la comunicarea scrisă să țină cont de regulile de ortografie, de stilul comunicării, de format. Unii copii cu deficiențe nu pot înțelege sau interpreta corect o aluzie, o glumă sau sarcasm; nu pot urmări o conversație având probleme de memorie; pot întrerupe discuția ca să nu-și uite ideea; alții nu pot iniția un dialog și astfel preferă să se retragă. Aici pot fi dați ca exemplu: copiii cu dislexie, disgrafie, autism sau ADHD. De aceea se impun programe, activități care să ajute elevii să nu fie supuși unor intimidări, să nu fie respinși, să nu fie izolați. Jocul de rol este o metodă care-i poate ajuta să comunice cu ceilalți.

⁶ Maria Montessori, Copilul în familie, Edirura Vreamea, București, 2015, p.35,

<https://ro.scribd.com/document/368732524/Copilul-in-familie-M-Montessori-pdf>

⁷ <https://www.ldathome.ca/2018/02/social-competence/>

⁸ Rick Lavoie, Social Competence and the Child with Learning Disabilities

<http://www.ldonline.org/article/6169/>

⁹ Erica Ruegg, Social Competence, Transition Plans and Children with Learning Disabilities, Oakland University, <https://openriver.winona.edu/eie/vol7/iss1/1/>

Elevii cu CES nu pot interpreta corect limbajul corpului (limbajul nonverbal) sau utilizează incorect anumite gesturi, de aceea se pot face activități suplimentare pentru un comportament adecvat.

- Ascultare – nu poate avea loc un schimb de replici dacă nu există ascultare, comunicarea devine defectuoasă (devine o barieră în comunicare dacă nu este respectată). Unii elevi nu ascultă sarcina dată și de aceea nu duc la bun sfârșit ceea ce au de făcut.

- Empatie – înțelegerea celui de lângă tine, o înțelegere reciprocă.

- Responsabilitate – sunt stângaci, sunt mai puțin flexibili la noile situații sociale, nu pot să-și dea seama de consecințele comportamentului lor social. Au dificultăți în respectarea unor reguli, vor să fie independenți chiar dacă implică riscuri pe care nu le cunosc.

- Cooperare¹⁰ - respectarea partenerilor, colegilor, a normelor morale și sociale. Nu-și exprimă nevoile sau dorințele și asta poate duce la probleme interpersonale, rămân fără prieteni.¹¹

- Autocontrol – gestionarea emoțiilor, mai ales în situații de criză. Au mai puțină îngăduință atunci când sunt dezamăgiți sau au un eșec.

Gresham (1986) propune alte posibile abilități sociale¹²:

- Comportament – felul în care se desfășoară comunicarea poate genera interacțiune socială pozitivă sau negativă, de aceea se pune accent pe un comportament asertiv în care drepturile celor implicați sunt egale și respectate; se pot exprima liber și astfel le crește stima de sine.

- Acceptare - este importantă în cadrul grupului, al societății fiind una dintre nevoile de bază ale ființei umane și este necesară pentru starea psihologică. Maslow o așază pe nivelul al treilea al piramidei – nevoi sociale și de apartenență. În cadrul școlii incluzive ar fi de preferat să fie o acceptare explicită pe care s-o facă cadrele didactice sau echipa școlară, colegii, părinții.¹³

- Valabilitate socială - „comportamente sociale care conduc la rezultate sociale relevante și semnificative”.¹⁴

Să nu uităm că în cadrul relațiilor elevilor de la clase mai mari, adolescenți, unele competențe le pot crea un confort în adaptare:

¹⁰ <https://www.thebalancecareers.com/top-social-skills-for-workplace-success-4142848>, Top Social Skills for Workplace Success

¹¹ Erica Ruegg, Social Competence, Transition Plans and Children with Learning Disabilities, Oakland University, <https://openriver.winona.edu/eie/vol7/iss1/1/>

¹² <https://positivepsychology.com/social-skills-examples/>

¹³ <https://ro.warbletoncouncil.org/acceptacion-parte-otros-6511>

¹⁴ <https://positivepsychology.com/social-skills-examples/>

- Intimitate- putem discuta din două perspective: prima ar putea fi evoluția legăturilor emoționale cu ceilalți, iar cea de-a doua ar fi distincția dintre spațiul intim și spațiul public.

- Gestionarea conflictelor – reprezintă capacitatea de a face din adversar un colaborator cu care face o echipă pentru a remedia conflictul. Strategia principală este de a negocia și a alege o soluție care să-i satisfacă pe cei implicați. Este necesar ca elevii cu CES să învețe din școală cum trebuie să reacționeze, ce atitudine și măsuri să ia. Este o formă de pregătire pentru viața socială.

Un plan de dezvoltare incluzivă care să conducă, să determine implicarea școlii în amplificarea învățării pentru toți trebuie:

- să sprijine fiecare copil ca să se simtă admis, acceptat;
- să favorizeze participarea tuturor actorilor învățării (elevilor, părinților, membrilor din comunitate) atât la procesul instructiv-educativ, cât și la activitățile extracurriculare din cadrul comunității (activități ecologice, activități culturale, activități sociale – vizite la familii defavorizate, cămine de bătrâni);
- să diminueze barierele de orice natură: învățare, comunicare, cooperare;
- să respecte dreptul fiecărui copil de a învăța ținându-se cont de starea de fapt a societății și a globalizării accentuate;
- să creeze o legătură de reciprocitate între acțiunile copiilor și cele ale adulților, între societate și diferitele comunități;
- să accepte că primul pas pentru incluziunea socială îl reprezintă incluziunea în școală.

Crearea culturilor incluzive:

a.1 consolidarea comunității prin:

- colaborare reciprocă și respect;
- crearea unui model de conviețuire democratică care se bazează pe comprehensiunea legăturilor dintre oamenii comunității dar și a celor din afara lor; prin dezvoltarea bilaterală dintre școală și societate¹⁵.

a.2 precizarea sensurilor incluzive prin:

- participarea cu măsuri de protecție pentru sănătatea tuturor (copii, adulți), pentru a nu fi discriminați sau evaluați diferit;
- prețuirea planetei dar și a fiecărui membru;
- rezolvarea de probleme cu ajutorul soluțiilor tolerante.¹⁶

¹⁵ Conferențiar universitar, doctor Maria Pereteatcu, *Dezvoltarea școlii incluzive*, suport de curs pentru studenții ciclului II – studii superioare de master, Specialitatea – Managementul educației incluzive, Bălți, 2019, p.14, <https://ro.scribd.com/document/493107133/educatie-incluziva>

Elaborarea politicilor incluzive:

b.1 – extinderea procesului de învățământ pentru ca acesta să devină un învățământ pentru toți prin: utilizarea metodelor activ-participative care să dezvolte cooperarea, responsabilitatea personală, interacțiunea socială;

- accesibilizarea unității școlare pentru toate persoanele;
- organizarea claselor de studiu astfel încât să poată participa/ învăța toți elevii;
- admiterea și integrarea tuturor copiilor care solicită înscrierea într-o formă de învățământ:

oportunități de valorificare a cunoștințelor și capacităților angajaților;

- continuarea studiilor de către elevi la alte unități școlare.¹⁷

b.2 sistematizarea suportului pentru varietate/ diversitate prin:

- coordonarea tuturor formelor de susținere, sprijin;
- cursuri de perfecționare atât pe specialitate, cât pentru studierea unei limbi de circulație internațională pentru întreg personalul;
- susținerea integrării elevilor din căminele de stat, dar și a celor cu deficiențe și eliminarea oricăror bariere prin sprijin suplimentar de pregătire în cadrul curriculumului comun, nu distinct;
- legătura strânsă și echilibrată dintre învățare și extinderea curriculumului;¹⁸

Extinderea accesibilizării incluziunii:

c.1 întocmirea de curricula pentru toți prin:

- realizarea unor ateliere în care elevii să învețe în funcție de alegerea făcută și de propriile interese – să învețe despre propriul corp, despre sănătate, despre lume: pământ, soare, lună, constelații, mijloace de transport, îmbrăcăminte, instituții de cultură etc;
- învățarea elementelor comunicării eficiente și a noilor tehnologiilor;
- identificarea disciplinelor cu care elevii, prin interacțiune, pot descoperi, învăța și dezvolta anumite abilități – literatură, artă, sport, muzică, gastronomie, croitorie etc;
- familiarizarea cu termeni ca: administrare, administrație, moralitate/ valoare morală, organizație, putere etc.¹⁹

¹⁶ Conferențiar universitar, doctor Maria Pereteatcu, *Dezvoltarea școlii incluzive*, suport de curs pentru studenții ciclului II – studii superioare de master, Specialitatea – Managementul educației incluzive, Bălți, 2019, p.15, <https://ro.scribd.com/document/493107133/educatie-incluziva>

¹⁷ Conferențiar universitar, doctor Maria Pereteatcu, *Dezvoltarea școlii incluzive*, suport de curs pentru studenții ciclului II – studii superioare de master, Specialitatea – Managementul educației incluzive, Bălți, 2019, p.15, <https://ro.scribd.com/document/493107133/educatie-incluziva>

¹⁸ Conferențiar universitar, doctor Maria Pereteatcu, *Dezvoltarea școlii incluzive*, suport de curs pentru studenții ciclului II – studii superioare de master, Specialitatea – Managementul educației incluzive, Bălți, 2019, p.16, <https://ro.scribd.com/document/493107133/educatie-incluziva>

c.2 conducerea învățării prin:

- adaptarea planificărilor la cerințele educaționale ale tuturor elevilor utilizând aceleași standarde de valori ca în educația obișnuită;
- sprijinirea participării întregului colectiv de elevi prin distribuirea de sarcini și adoptarea unui mediu educațional propice;
- dezvoltarea gândirii critice și a respectului reciproc (utilizarea diferitelor metode care pot determina elevii să-și spună părerile fără a fi criticați sau fără a critica);
- utilizarea diversificată a metodelor de evaluare, autoevaluare, inter-evaluare;
- formarea unei echipe mixte de specialiști care să susțină învățarea și participarea tuturor elevilor prin acordarea unui sprijin complementar celor cu dizabilități ;
- organizarea de activități extrașcolare și extracurriculare care să-i includă pe toți elevii.²⁰

Bibliografie:

1. RUEGG, Erica. *Social Competence, Transition Plans and Children with Learning Disabilities*, Oakland University, <https://openriver.winona.edu/eie/vol7/iss1/1/>
2. MONTESSORI, Maria. *Copilul în familie*. Edirura Vreamea, București, 2015, p.35, <https://ro.scribd.com/document/368732524/Copilul-in-familie-M-Montessori-pdf>
3. PERETEATCU, Maria. *Dezvoltarea școlii incluzive*, suport de curs pentru studenții ciclului II – studii superioare de master, Specialitatea – Managementul educației incluzive, Bălți, 2019, p.14-16, <https://ro.scribd.com/document/493107133/educatie-incluziva>
4. KANUNGO, Pradipta. *Principiul Bloomingdale Academy*, Social Integration of Children With Autism: Discipline v/s Freedom, <https://www.autismconnect.com/blogs/social-integration-of-children-discipline-or-freedom/>
5. LAVOIE, Rick. *Social Competence and the Child with Learning Disabilities* <http://www.ldonline.org/article/6169/>
6. *Inclusive education a framework for change, National and International perspectives*, Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE), 1997, p.7, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjSi8iBpJP0AhVl_7sIHU6NAmMQFnoECAMQAAQ&url=https%3A%2F%2Fdisability-studies.leeds.ac.uk%2Fwp-content%2Fuploads%2Fsites%2F40%2FLibrary%2FCSIE-inclusive-ed.pdf&usg=AOvVaw08vmIT94VNVPrm_y1A5GSQ
7. Legea nr. 292/2011. Legea asistenței sociale, art.6, lit. C

¹⁹ Conferențiar universitar, doctor Maria Pereteatcu, *Dezvoltarea școlii incluzive*, suport de curs pentru studenții ciclului II – studii superioare de master, Specialitatea – Managementul educației incluzive, Bălți, 2019, p.16, <https://ro.scribd.com/document/493107133/educatie-incluziva>

²⁰ *ibidem*

8. <https://www.kudika.ro/articol/good-vibes/59151/copiii-invata- ceea-ce-traiesc.html>, Copiii învață ceea ce trăiesc
9. <https://www.ldathome.ca/2018/02/social-competence/>, Beyond Social Skills: Understanding Social Competence
10. <https://www.thebalancecareers.com/top-social-skills-for-workplace-success-4142848>, Top Social Skills for Workplace Success
11. <https://positivepsychology.com/social-skills-examples/>, What Are Social Skills & Are They Important? 23 Examples
12. <https://ro.warbletoncouncil.org/acceptacion-parte-otros-6511>, Acceptarea de către alții: tipuri, importanță, exemple

ORIENTAREA SPRE CARIERĂ A ELEVILOR CU CES

LEONTI-MAXINAȘ Andreea-Oana, profesor grad II,

CSEI „Sf. Andrei”, Gura Humorului

***Abstract:** According to school statistics, there is an increase in the number of students at risk of dropping out of school, the low level of involvement of them and their parents in school life imposing the need to create a bridge between school and future profession as a source of livelihood and development / social integration, thus being created this project; identified target group - students identified at risk of dropping out / failing in the 8th grade.*

***Aims:** Developing students' ability to identify their own skills; Acquisition of information about career planning, occupational fields, professions, labor market in the area; Forming a positive attitude towards school; Involvement of parents in the child's educational path. School and career guidance should be student-centered, supportive and sum up the most diverse life experiences to promote a holistic approach to the problem. Through a career education, students can obtain continuous support from all those involved in their training and development as specialists who know how to act in a general framework of education and career guidance. As proposed activities are the following: 1. Who am I? - Self-knowledge 2. Prejudices about the world of professions 3. I respect my parents' work 4. I inform myself, I discover, I decide - career management - information and decision making 5. How to make ?/ Let's cook together! 6. Career plan*

This project aims at the following: a more efficient professional orientation of students, increasing the grades in the catalog, decreasing the number of unmotivated absences.

Keywords: special needs, disability, career guidance, profession, suport

Argument. Conform statisticilor de la nivelul școlii, se constată o creștere a numărului elevilor cu risc de abandon școlar, gradul scăzut de implicare al acestora și al părinților lor în viața